

ЕРИХ МАРИЯ РЕМАРК

Юргай
Ближняя си

ЕРИХ МАРИЯ РЕМАРК

ОБИЧАЙ БЛИЖНИЯ СИ

Liebe deinen Nächsten

Erich Maria Remarque

© 1978, 1991, 1998, 2017, Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln

© 1941 by the Estate of the late Paulette Remarque

All rights reserved.

© Борис Любенов – превод

© Димитър Стоянов – Димо – художествено оформление на корицата

Jessica Durrant – илюстрация

© Издателство ЕРА, София, 2018

ISBN 978-954-389-461-1

ЧАСТ ПЪРВА

ЗА ДА ЖИВЕЕШ БЕЗ КОРЕН, Е ПОТРЕБНО СМЕЛО СЪРЦЕ

ГЛАВА ПЪРВА

Керн трепна, събуди се в непрогледния мрак и се ослуша. Като всички преследвани същества, и той се събуждаше изведнъж, готов да бяга. Докато седеше на леглото с наведено напред слабо тяло, той обмисляше как ще избяга, ако стълбището е вече заето.

Стаята беше на четвъртия етаж. Към двора имаше прозорец без балкон или корниз, откъдето да стигне до водосточните тръби. Бягството в тази посока беше немислимо. Оставаше само една възможност: по коридора към тавана, а оттам по покрива към съседната къща.

Погледна светещия циферблат на часовника си. Минаваше пет. В стаята беше почти тъмно. Чаршафите на другите две легла сивееха едва доловимо. Полякът спеше до стената, хъркаше.

Керн се смъкна предпазливо от леглото и пропъзля до вратата. В същия миг и спящият в средното легло се размърда и прошепна:

– Какво има?

Керн не отговори, долепил ухо до вратата.

Другият седна и почна да се рови из вещите си, разхвърляни върху желязното легло. Светна джобно електрическо фенерче, в чийто несигурен блед кръг се мярна част от изтърганата кафява врата и фигурата на Керн с разчорлени коси, измачкано бельо, по чорапи, с долепено до ключалката ухо.

– Какво има, да го вземат дяволите? – изсъска човекът от леглото.

Керн се изправи.

– Не зная. Чух някакъв шум, който ме събуди.

– Някакъв шум ли? Какъв шум, глупако?

– Чух нещо долу. Нещо като гласове или стъпки.

Другият стана и отиде до вратата. Беше в жълта риза, изпод която се подаваха два космати мускулести крака. И той се ослуша, после запита:

– Откога си тук?

– От два месеца.

– Имало ли е проверка през това време?

Керн поклати отрицателно глава.

– Аха! Счуло ти се е. Когато си заспал, и кихането понякога трещи като гръмотевица.

Той освети лицето на Керн.

– Така, така! Нямаш и двайсет! Бежанец ли си?

– Разбира се.

– *Иезус Христус, що ше стало...* – промълви внезапно полякът в ъгъла. Мъжът по риза освети последователно стаята. И насочи светлината към отсрещния ъгъл.

От тъмнината се появи една разчорлена черна брада, голяма зинала уста и две дълбоки, втрещено гледащи очи изпод гъсти вежди.

– Не викай Исуса Христа, поляко! – изръмжа мъжът с фенерчето. – Няма го вече. Умря като доброволец при Сома.

– *Цо?*

– Ето! Ето пак! – Керн изтича към леглото си. – Качват се! Трябва да избягаме през покрива.

Другият се завъртя като пумпал. Чу се затваряне на вратата и шепнещи гласове.

– По дяволите! Да вървим! Тичай, Полски! Полиция!

Той сграбчи вещите от леглото си и попита Керн:

– Знаеш ли пътя?

– Да. По коридора вдясно и нагоре по стълбите зад умивалника.

Мъжът по риза затвори безшумно вратата.

– *Матко Боска!* – промълви полякът.

– Млъквай! Не им казвай нищо.

Мъжът затвори вратата. И се втурна с Керн по чист коридор. Тичаха така безшумно, че можеха да чуят как капките на недобре затворената чешма се отцеждат в мивката.

– Насам – прошепна Керн, сви в ъгъла и се сблъска с нещо. Политна, зърна униформа и се опита да се върне. В същия миг някой го удари по ръката.

– Мирно! Горещете! – заповяда глас в тъмнината. Керн изпусна нещата си на пода. Лявата му ръка изтръпна от удара в лакътя. Другарят му се огледа, сякаш готов да се хвърли по посока на гласа в тъмнината. Но зърна внезапно дулото на револвер, насочено срещу гърдите му от втори полицаи. И вдигна бавно ръце.

– Кръгом! – заповяда гласът. – До прозореца!

И двамата се подчиниха.

– Виж какво има там – каза полицаят с револвера.

Вторият полицаи потърси падналите на пода дрехи.

– Трийсет и пет шилинга... Една батерия... една лула... джобно ножче... гребен... и нищо друго...

– Никакви книжа?

– Две писма.

– Паспорти?

– Никакви.

– Къде са паспортите ви? – запита полицаят с револвера.

– Нямам – каза Керн.

– Разбира се! – Полицаят опря револвера си в ребрата на мъжа по риза. – Ами ти? Отделно ли трябва да те разпитвам, кучи сине? – попита той.

– Какво значи „кучи син“? – запита бавно мъжът. Полицайте се спогледаха. Този, който беше без револвер, се изсмя. Другият облиза устни.

– Я гледай – каза бавно той, – какъв изискан господин! Негово превъзходителство генерал Смардлю! – Вдигна внезапно ръка и го удари по брадичката. – Горещете! – изрева той на политация мъж.

Удареният го погледна. На Керн му се стори, че никога не е виждал такъв поглед.

– На теб говоря, копеле – каза полицаят. – Ще кажеш ли най-последно? Или искаш пак да ти разгърся мозъка?

– Нямам паспорт – каза мъжът.

– „Нямам паспорт“ – повтори подигравателно полицаят. – Господин кучият син няма паспорт, разбира се. Така си и мислех. Хайде, обличайте се! Бързо!

Група полицаи дотичаха в коридора, разтваряйки широко вратите. Един от тях, с нашивки на рамото, се приближи.

– Какво хванахте?

– Две птички, които се готвеха да хвъркнат през покрива.

Старшият ги погледна. Беше млад, с тясно, бледо лице и грижливо подстригани черни мустачки, които миришеха на тоалетна вода. Керн я позна, одеколон 4711. Баща му беше собственик на фабрика за парфюми: затова познаваше тези неща.

– Трябва да ги пазим особено внимателно – каза старият. – Сложете им белезници.

– Позволено ли е на виенската полиция да бие при арестуване? – запита мъжът по риза.

Старият вдигна глава.

– Как ти е името?

– Щайнер. Йозеф Щайнер.

– Няма паспорт и ни заплаши – обясни полицаят с револвера.

– Позволено е и много много повече, отколкото предполагаш – каза рязко старшият. – Заведете ги долу!

Задържаните се облякоха, а полицаите извадиха белезници.

– Хайде, пилета! Ето, сега изглеждате по-хубави. Прилягат ви, като че са правени по мярка.

Керн усети до китките си студената стомана. За пръв път в живота му слагаха белезници. Стоманените гривни не му пречеа много при движение. Но му се стори, че стягат не само ръцете му.

* * *

Навън се бе зазорило. Пред къщата имаше две полицейски коли. Щайнер се намръщи.

– Първокласно погребение. Чудесно нали, момко?

Керн не отговори. Мъчеше се да скрие белезниците под палтото си. Няколко млекари бяха застанали на улицата и наблюдаваха внимателно. В отсрещните къщи отвориха прозорци. В тъмните отвори светнаха лица като бяло тесто. Една жена се ухили.

Трийсетина арестувани щяха да бъдат натоварени в открити коли. Между задържаните беше и съдържателката на заведението – дебела и руса петдесетгодишна жена. Само тя роптаеше сърдито. Преди няколко месеца бе наредила колкото е възможно по-евтино два етажа от разграбената си къща като пансион. Скоро се разчу, че там може да се ношува без съобщение в полицията. Тази жена имаше само четирима официално записани наематели с паспорти – един амбулантен продавач, един доставчик на мишеморка и две проститутки. Другите се промъкваха, след като се стъмни. Почти всички бяха емигранти и бежанци от Германия, Полша, Русия и Италия.

– Влизай, влизай – каза старшият на съдържателката. – Ще обясниш всичко в участъка. Там ще имаш достатъчно време за това.

– Протестирам! – пищеше жената.

– Протестирай колкото си искаш! Но сега ще дойдеш с нас!

Двама полицаи я хванаха под мишниците и я качиха в колата.

Старшият се обърна към Керн и Щайнер.

– А към тези особено внимание.

– Благодаря – каза Щайнер, като се качи. Керн го последва.

Колите потеглиха.

– Приятно прекарване! – изпищя женски глас от прозореца.

– Пребийте тези бежанци! – изрева някакъв мъж след тях. – Ще спестите малко храна по този начин. Хайл Хитлер!

* * *

Улиците още бяха почти празни и полицейските коли се движеха доста бързо. Небето се отдалечаваше зад къщите – ставаше все по-светло, по-просторно, прозрачносине. Но задържаните се бяха свили на тъмни групи в колите като върби в есенен дъжд. Двама полицаи ядяха сандвичи и ги поливаха с кафе от плоскодънни тенекиени канчета.

Камион със зеленчук пресече улицата недалеч от моста „Франц Йосиф“. Полицейските коли подскочиха при спирането и потеглиха отново. В същия миг един от задържаните се покатери по стената на втората кола и скочи. Падна диагонално през калника, омота се в палтото си и се стовари върху настилката със звук на пречупен клон.

– Спри! Назад! – извика водачът. – Стреляй, ако мърда.

Колата подскочи и спря. Полицайте слязоха, изтичаха до падналия. Водачът се огледа. Когато видя, че той не се опитва да избяга, подкара бавно назад.

Арестуваният лежеше неподвижно. Ударил бе темето си в настилката. Прострял с разкопчана горна дреха, разкрячени крака и разперени ръце, той приличаше на огромен смазан прилеп.

– Донесете го в колата! – извика старшият.

Полицайте се наведоха. След това единият се изправи.

– Трябва да си е счупил нещо. Не може да се изправи.

– Няма да може да се изправи, разбира се. Вдигнете го!

– Ритнете го здраво. Веднага ще скочи – обади се равнодушно полицаят, който беше ударил Щайнер.

Падналият изохка.

– Наистина не може да стане – съобщи другият полицаи. – От главата му струи кръв.

– Проклятие! – Водачът слезе. – Никой да не мърда! – извика той на арестуваните. – Проклетата олелия! Само неприятности.

Колата сега беше съвсем близо до падналия. Керн можа да го види ясно отгоре. Позна го. Беше мършав рус евреин с рядка сива брада. Понякога Керн беше спал в една стая с него. Спомняше си ядосано как старецът заставаше сутрин пред прозореца, олюлявайки се бавно назад-напред в своята молитва. Той беше продавач на конци и връзки за обуца и бе изгонен три пъти от Австрия.

– Хайде, ставай! – заповяда старшият. – Защо скачаш от колата! За много работи има да отговаряш сигурно, а? За кражби и бог знае още за какво!

Старецът помръдна устни. Втрепененият му поглед не се отделяше от старшия.

– Какво? – попита го той. – Каза ли нещо?

– Каза, че се хвърлил, защото се страхува – обясни коленичилият полицаи.

– Страхува ли се? Ще се страхува, разбира се. Щом нарушава закона. Какво разправя сега?

– Казва, че не е направил нищо лошо.

– Всички говорят така. Но какво ще правим с него? Какво му е?

– Някой трябва да доведе лекар – обади се Щайнер от мястото си.

– Млъквай! – излая гневно старшият. – Къде ще намерим доктор по това време. А не можем да го оставим на улицата. Ще кажат, че ние сме го хвърлили. За всяко нещо е виновна все полицията.

– Трябва да го заведете в болница – каза Щайнер. – Още сега.

Старшият се обърка. Разбра, че падналия е сериозно ранен, затова забрави да се скара на Щайнер.

– В болница няма да го приемат така. Трябва удостоверение. А аз не мога да уредя сам тази работа. Най-напред трябва да докладвам случая.

– Закарайте го в еврейска болница – каза Щайнер. – Там ще го приемат без удостоверение и доклад. И без пари дори.

Старшият го погледна втрепенено.

– Ти пък откъде знаеш толкова?

– Трябва да го заведем в диспансера – предложи един от полицаите. – Там винаги има някой лекар или дежурен стажант. Те ще разберат какво му е, а пък ние ще се отървем от него.

Началникът бе решил вече.

– Добре. Вдигнете го! Ще минем покрай диспансера. Един от вас ще остане с него. Проклетата разправия!

Полицаите вдигнаха стареца. Той изохка и пребледня. Сложиха го на пода на колата. Той потрепери и отвори очи, които светнаха с неестествен блясък на слабото му лице. Старшият прехапа устни.

– Що за глупост. Да скача от камион на тези години! Карай, но по-полека!

Под главата на ранения постепенно се образува локвичка кръв. Свитите му пръсти дращеха пода на камиона.

Устните му се разтеглиха бавно, откривайки зъбите. Като че някой друг се надсмиваше безгласно и презрително зад помрачения от смъртта измъчен образ.

– Какво казва? – попита старшият.

Полицаят коленичи пак и закрепил главата на стареца, за да не се удрия толкова от подскачането на камиона.

Казва, че иска да отиде при децата си – съобщи той. – Защото щели да умрат от глад.

– Глупости! Няма да умрат. Къде са?

Полицаят се наведе пак.

– Не иска да каже, защото ще ги изгонят. Никой от семейството му нямал разрешение за престой.

– Нови глупости. Какво казва сега?

– Казва, че моли да му простите.

– Какво? – попита учудено старшият.

– Казва, че ви моли да му простите за създадената неприятност.

– Да му простя ли? Какво иска да каже? – Старшият поклати глава и погледна втренчено стареца на пода.

Колата спря пред диспансера.

– Внесете го – заповяда старшият. – Полека! А ти, Ръоде, ще останеш с него, докато ти телефонирам.

Вдигнаха ранения. Щайнер се наведе над него.

– Ще намерим децата ти и ще се погрижим за тях – каза той. – Разбра ли, приятелю?

Евреинът затвори очи, после ги отвори пак.

Трима полицаи го внесоха в сградата. Отпуснатите му ръце се влачеха безпомощно по настилката, като че беше вече мъртъв. Двамата полицаи излязоха след малко и се качиха пак.

– Каза ли нещо друго? – попита старшият.

– Не. Лицето му позеленя. Няма да издържи дълго, ако е пречупил гръбнака си.

– Един евреин по-малко – каза полицаят, който бе ударил Щайнер.

– Да му простя! – промълви старшият. – Каква приказка! Смешно човече...

– Особено в днешно време – каза Щайнер.

Старшият се изправи.

– Млъквай ти там, болшевико! – изрева той. – Ще те науча как да се държиш!

* * *